

ג ל י ר ב ר ת ל ע י ו נ כ פ ר ש ת ה ש ב ר ע

ערוכים בידי נחמה ליכוביץ - הטנה השלט עשרה

יוצא לאור ע"י מוסד תנ"ח והשכלה למבוגרים ולנוער

הסתדרות נשי מנהל במעריקה

נאכלט (תשי"ד)

פרק כ"ט

ע"ן לטרק זה גם גליון נצבים תש"ז

א. בענין הברית הנכרתה במדבר ומה האריכו המפרשים:

אברבנאל: אין ספק שאם אדם קבל הלואה מאחר, שהייב במדברונה הוא רבניד עד עולם, כי כמו שהבנים זוכים בירושה נכסי אביהם, ככה הם מחויבים לפרוע חובותיהם, וחייב האבות כשהיה בדרך הלואה מוטל על הבנים, אע"פ שלא היו עדיין בעולם.

וידוע שה' ית' זכה בישראל, מפני שהוציאם ממצרים מביית עבדים והם ומקניהם וקנינם היו מאתו ומידו, כמו שכתוב (ויקרא כ"ה ז') "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", ולפי שזכה בגופותיהם וזכה גם כן בגופותיהם לפי שהסלימם שלמות נפשי במתן תורתו, לכן חכמים בברייתא-הראשונה בהוציאו אותם ממצרים... ולכן אמרו באותה ברית "נעשה ונשמע" - ר"ל: "בגופותיהם נעשה ונעבדו כעבדים אל אדוניהם, ובנפשותיהם נשמע ונאמין כתלמידים לרבו".

ולפי שעתה רצה ה' ית' לעשות עמהם חסד אחר והוא בירושת הארץ הקדושה, הביא הצורך שיכנסו בברית חדשה, לפי שהראשון היה על שעבוד גופם והכנעת אמונתם והשני היא על ירושת הארץ, והיה ענין זה הברית וכוונתו, "שלא בחובם יירשו ארץ" (תהלים מ"ד ד') ולא קבלוה בירושה מאבותיהם, אבל ה' ית' נתנה לתם לא במתנה, כי אם בתורת הלואה כמו שכתוב (ויקרא כ"ה כ"ב) "והארץ לא תמכר לצמיתות, כי לי הארץ", ושיתחייבו לעבוד בה את אדוני הארץ, ושלא יעבדו אלוה אחר וזולתו עד עולם, כי יהיה זה מרד וקשר גדול אליו.

הנה התבאר מזה צורך הברית הזה ותכליתו והתבאר עם זה גם כן שהאומה הזאת היא לפנינו יתברך כעבדים גרועים עד עולם ושלא יהיו חפשיים מעולו בשום צד... ועל כך אמרו חז"ל, שכל בר ישראל מוטלע מהר סיני, לפי שאז נכנסו לעבודת האל ית' וכל זרעם היוצא מהם הוא באותו חיוב ועבדות, לא יצא חפשי.

הרי לך שמפאת הצורך ומפאת הנפש ומפאת ארץ מצוריהם אשר גרו בה היו הבנים מחויבים ונכללים בברית שקבלו אבותם, לא מצד השבועה שעשו, כי אם מדין העבדות אשר קבלו בהוציאו אותם מארץ מצרים, ומפאת התורה אשר קבלו במקורן והארץ הנבחרת אשר קבלו בהלואה.

ואל זה בודאי כונו חכמינו ז"ל במדרש תנחומא בפרשה זו כאמרו, שהיו הנשמות כלם בשעת הברית, לפי שהיה הברית שהוא כולל לכל העתידים לבוא בכל הדורות...

ולחיות יסוד הברית והשעבוד הנצחי כולו יציאת מצרים, היה תמיד נזכר במי ח' ית' ובפי נביאיו, והיו מועדי ה' כלם "זכר ליציאת מצרים", כי זה מורה על ההשתעבדות הנצחי.

ר"י יצחק עראמה: עקדת יצחק מרשת נצבים:

אמנם כי לדעתי אין דבר הטבועה הזאת כמו שחשבו רבים ואין קיום ונצחיות ברית השם יתעלה ואהבתו עם האומה הזאת תלויין בחומרתה, אבל הוא קיום ודבוק טבעי הכרחי גדול וחזק מסנו, לא ישוער בטולו בשום צד וענין בעולם, והוא מה שיתחייב חק וטבע כל נמצא שלא להפרט מחייו (= שלא להפרט מחייו בגופו) ומה שיטלים כרית בדותה לכל בעל חי, שלא יאבד את עצמו, שזה אם ישוער באחד מעיר (=בניחידים, בודדים) שיעבור החוק ההוא ויאבד את עצמו לדעת, הנה לא ישוער אמרתו על כל אישי אותו המין.

ועל זה האופן לא תשוער אפטרות הנזר האומה הזאת מאלוהיה וממצותיו וחוקיו בשום פנים, כי הוא חזק מוטבע בהם יותר חמור ויותר חזק מטבועה...

כי בעבור שהכירו אבותינו הראשונים אותו ועבדוהו בלב שלם, הבטיחם שגם הוא יהיה בעזרתם וינטאם וינטלם עד עולם, אמנם אם יעזבו את בריתו, יסתיר פניו מהם ואז יהיו לאכלה לבו ולמטיסה בכל עמי הארצות לא לבד כעונש על סורם ממנו כי אם בעבור שהם החלשים והמעטים בכל עמי הארצות אשר סביבנו. וכבר נמצא זה מוזכר באגדה (שבת פ"ח); מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית ואמר: "אם תקבלו התורה מוטב ואם לאו - שם תהא קבורתכם". כי באבדן מעלתם המוסרית הם באמת גרועים מכל מטפחות האדמה, אשר יוכלו אז להסמידם ולכלותם על נקלה.

והוא הוא עיקר הברית והאלה אשר לא תופר לעולם, כי הסביע השי"ת בלב האומה הישראלית ההרגש הפנימי כי לא תסכים לעולם בכללה להפר ברית ה', (כמו שלא יטוער שיבחרו כל האנשים ברצונם החפשי לשלוח יד בנפשם או לאבד מינם מעל פני האדמה ע"י שיחדלו כלם יחד בבחירתם החפשית מהשתדל לפרות ולרבות בארץ, אע"פ שאחד מעיר (=יחידים בודדים) יבחר לעשות כן, שכבר הכירה האומה בכללה שהפורט ממנו (=מן ה' ית') פורט מן החיים... שברית התורה והמצוה לא תופר לשום טענה בעולם, שאלו לא קבלנוה מהראשונים (=מדורו של משה רבנו) היה מן ההכרח לקבלה בכל דור ודור, להכרחיות מציאותם...

וכבר בארנו במאמר (דברים ה' ג') "לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת, כי אתנו אנחנו אלה פה היום כלנו חיים", שהכונה בו בהכרח להורות שמצוות התורה וצרכה לא היה בבחינת האנשים ההם שקבלוה מצד עצמם, אבל היה פורכם מצד שהיו חיים לשעה ההיא, וכן נמשך הכרחיותה לכל אשר ימצאו בחיים בכל זמן, כי עץ החיים היא למחזיקים בה. הנה אם כן, כל מי שהוא בחיים בכל הדורות הנמשכים הם בכלל הברית הזאת עד עולם על הדרך שאמרנו; והנה על זה האופן היה זה החבור והדבוק קיים טבעי אי אפשר להנתק לעולם... וזהו בלי ספק סוד מאמר (כ"ט י"ד) "את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלוקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום", כי כמו שאמרנו: ברית כרוחה אל הכלל שלא יסכימו על הריגת עצמם.

1. מה השאלה הגדולה הנדונה פה (שעליה אמר אברבנאל: "והוא ספק עצום ונורא ויחד שהכל תלוי בו"). ואיזה פסוק מפסוקי פרקנו מעורר את השאלה הזו?

2. מהי השאלה השניה הצדדית שבפתרונה עוסק אברבנאל?

3. מה ההבדל העקרוני בין שתי התשובות הניתנות בזה ומהי חולשת תשובת אברבנאל?

4. מהי הברית שכורת ה' פה "את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה" - באיזה מושג משתמש בעל העקדה כדי לתרגם בו את מושג הברית הזאת?

5. מה רוצה בעל עקדת יצחק להוכיח בעזרת העובדה, שאבוד עצמו לדעת אינו אלא תופעה נדירה וחורגת שאינה משתלשלת ולא תשתלט על המין האנושי כלו? מהו הנמשל?

שאלות וגם תשובות נא לשלוח לנחמ' ליבוביץ, קרית משה ירושלים

המבקשים לחתום על גליונות תשס"ו מתבקשים לחדש הזמנתם עכשו.
מחיר גליונות כל שנת תשס"ו עם דמי המשלח 3.300 ואפשר לשלם את דמי החתימה בשני שעורים.
מחיר שנתונים בודדים שלשנים שעררו שתי ל"י. מחיר כל 13 השנתונים שהזפיעו עד עתה (ת"ב-תש"ד) - 14.500 ל"י.